

Ferdinandy György

Az amerikai menekült

2008

I.

A három torony

Ha valaki végigsétálna – de ki sétálna ma végig! – az Üllői úton, és végignézne a Klinikák ódon épületein, nemigen jutna eszébe, hogy ezek mögött a méltóság-
teljes háztömbök mögött, alig hajításnyira, más világ kezdődik. Egy olyan negyed,
ami ódonnak még csak, de méltóságteljesnek semmiképpen nem mondható.

Itt hátul omladozó bérházak között kacsáznak a valaha macskaköves utak,
autóroncsok roskadoznak a sivár telkeken. A bejáratokon fehér festékkal mázolt
felirat hirdeti, hogy ki tanyája ez a nyárfás. Ha ugyan nincsenek beszögelve. Mert
ezek a romok többnyire lakatlanok.

Aki benéz a pinceablakon, láthatja ugyan, hogy itt nemrég még emberek éltek.
Minden alagsor szemétkerak. De mostanra még a hajléktalanok is elhagyták a
nyirkos vermeket. Hogy ki szögelte be utánuk az ablakokat, azt csak találgatni
lehet. Valami hivatal? Vagy, ami valószínűbb, a tulajdonosok? Mert mióta bekö-
szöntött ez a fene nagy szabadság, a magántulajdonnak itt, a Józsefvárosban is
újra becsülete lett.

Térképről, igaz, bizalomgerjesztő ez a táj. Van itt minden: Leonardo da Vinci és
Jázmin utca, mi több, még egy Fűvészkert is a Dugonics Titusz nevét viselő síká-
tor mögött. Ne firtassuk, hogy szegény Leonardo mit szólt volna hozzá! Ámbár,
ha igaz, az ő idejében sem voltak Firenzében túl rózsásak a közállapotok.

Persze van itt egy kevésbé barátságos Szigony utca is, a Tömő nevűnek pedig
– ki és mit, mi és kit! – mai fül számára egyenesen baljós felhangja van.

Szinte hihetetlen, hogy – akárcsak más, boldogabb tájakon – errefelé is embe-
rek járnak-kelnek a kajla és kátyús, valaha macskaköves utakon. Márpedig ez így
van. Még fel sem kelt a nap, és lépések kopognak a Klinikák fala mentén, a metró
állomása felé. Este pedig a mozgólépcső egy csomagban kiokádja a napközben
beszippantott utasokat.

A legnagyobb azonban déltájban a mozgás. Akkor, amikor ébrednek a mun-
kanélküliek. Igaz, hogy ők nem igyekeznek sehová. Beszélgetnek, napoznak.
Napozni szeretnek a józsefvárosiak.

Néha még az ABC-be is befordul egy asszony. Tejet hoz, sört, kenyeret. Mások a szatócsholt felé lépegetnek. Két lehetőség. Ebben a negyedben nincsenek más üzletek.

Persze, hogy el ne felejtsem, van itt egy kocsmá is. Egy pince, ahová csak hét-rét görnyedve jut le az ember, és ahonnan, ha nem vigyáz, vérző kobakkal kerül napvilágra. Pedig odalent egészen békebeli a hangulat. A boltíves helyiségben székek állnak és asztalok. Nem emlékeztet semmi az átkos talponállóra. Hacsak nem a füst. De ki szívna ma már Munkást vagy Kossuthot! A Pall Mall-nak és a Winstonnak pedig egészen más, előkelőbb az illata.

A gebines minden reggel a lejárathoz támaszt egy palatáblát, fehér krétával felírja az étlapot. Reszelt máj, csülkös bableves. Nagyobb változások nincsenek. A menü ötszáz forint. Ide csak az jár le, akinek pénze van. Hol az az idő, amikor az Astoriában is kilencven fillér volt a leves, egynegyvenért pedig az ember egy mélytányér paprikás krumplit kapott! A férfiak ma már nem itt, az ivóban: sokkal inkább a téren vagy egy kapualjban isszák le magukat.

* * *

A téren, mert az is van. A Tömő utcában áll ugyanis egy lakótelep. Három toronyház és egy hosszú, lapos épület. Még az átkosban építették, amikor úgy gondolták, hogy az ezredfordulóra ilyen modern házakban élnek az emberek. Aztán ez a szép terv valahol gellert kapott. Ma már itt a Józsefvárosban is a sűrűbb bokrok a leglátogatottabb lakhelyek.

A toronyházak megkoptak az évek folyamán. Rájuk férne egy kis tatarozás, de még így is, ebben a környezetben irigylésre méltó ez a három épület. Igaz, hogy tömpe tornyok, alig tízemeletesek, nehéz lenne nekik vezetni a repülőgépeket. De ilyesmi nem is jutna eszébe senkinek. Azok, akik itt élnek, nem tartják a világ sorsát a kezükben, a legtöbben még a sajátjukét sem igen. Cigány családok, kisnyugdíjasok, külvárosi szegény emberek. Régen az OTP-részleteket fizették, ma valamivel nehezebben a közköltiségeket.

Ismerik egymást, ha máshonnan nem, a liftből. Ritka az olyan, aki még nem akadt el két emelet között. Ilyenkor jut bőven idő elmondani az életüket.

Amíg csak ki nem szabadítja őket a Gondnok. Most így hívják a házmesztereket. Ez a mostani rendes ember. Meg tudja szerelni a liftet. Olyan, mint a ház, amit a gondjaira bíztak. Nyílt tekintetű, ötvenes. Jobb időket látott, ez minden mozdulatában benne van. Mégis, rá van írva az is, hogy meg van elégedve magával. Az a fajta, akinek a pusztá jelenléte is megnyugtatja az embereket.

Úgy hívják őt: a Toronyőr. A Béla bácsi. Először csak egyszerű lakó volt. De már akkor sem olyan, mint a többiek. Kezdve azon, hogy üres kézzel, bútor és háztartási gépek nélkül érkezett. Aztán az, hogy törte a magyart. Például mindenkire tegezett. Nem vették tőle zokon. Él a toronyban mindenféle népség. Nem az akcentusuk szerint osztályozzák egymást az itteniek.

Hol egy asztalt, hol egy sublódót hozott haza magának. Helyrefozta őket. Csillogtak, amikor felvitte a lakásba. Értette a dolgát, és a szakértelmet errefelé megbecsülik az emberek.

Még a cigányok is adtak neki egy-egy ócska bútordarabot. Megjavította, visszaadta, ha nem kellett neki. Pénzt pedig soha senkitől el nem fogadott. Még nem állt a lakóközösség szolgálatában, de már őt hívták, ha beletört egy kulcs a zárba, vagy ha a lift elakadt.

Aztán egyszer csak ő lett a Gondnok. Ámbár ez csak pusztá formáság volt: a gyakorlatban semmi se változott. Hacsak nem az, hogy most már nap mint nap körbejár.

– Tiszteletem, Béla bácsi! – köszönnek rá a gyerekek.

– Szerbusztok! – feleli. És jó napot.

Ahogy múlik az idő, egyre több formula ráragad. Szigorú ember, nem barátkozik. De látszik rajta, hogy nem nézi le, hogy tiszteletben tartja az embereket.

A karjára kitárt szárnyú madár van tetoválva. A cigány fiúk ismerik: a kék madár. A boldogság kék madara. Mint mondják, a blue bird of happiness.

Ilyen ember a Toronyőr. Szentgáli Béla, aki idestova öt éve szolgál itt a telepen.

* * *

Van itt azután még valami, ami csak növeli a tiszteletet. Mert röviddel a Gondnok érkezése után beállított a Tömő utcába egy kanárisárga hajú asszony, akiről azt mondták, hogy egyenesen a repülőtérrel érkezett. Beállított, és a Béla bácsi szoba-konyhas lakásába költözött.

Nos, ez a nő egy árva szót sem értett magyarul. Azt képzelte talán, hogy itt is angolok élnek: még a romákat is angolul szólította meg. Így derült ki, hogy Szentgáliék – amerikaiak. Egyébként derék fehérnép az asszony is. Erős, és – mi mást tehetne szegény! – hallgatóg.

– Hajdujudú, Sörlé? – szólnak rá az ABC előtt bagózó cigány asszonyok.

– Fáintosan! – feleli, és csipent a szemével. Nem nevetik ki, még az is elnézik neki, hogy az első napokban dollárral fizetett. Az ABC-ben azóta sem volt ilyen izgalom. Valaki mondta is, hogy jönnek az amerikaiak!

Hát csak így. Megnőtt a Béla bácsi ázsiója, mióta itt van az asszony. Felnéznek rá. Ritka az olyan józsefvárosi ház, aminek amerikai a házmestere.

Szentgáliék otthonülő emberek. Hét végén ügyeletes a Toronyőr, amikor mások randalíroznak, ő sehová se mehet. Ülnek az apró panellakásban, nézik a tévét, kihallatszik a folyosóra az angol nyelvű szöveg. Reggel Shirley kimegy a balkonra, és meglocsolja a muskátlikat. Be van rakva a haja, mint egy légiakna, olyan a feje. Később kendőt köt rá. Mindig ápolt és illatos; itt, a Józsefvárosban, nem árulnak ilyen bódító kölnivizeket.

Időről időre sétálni mennek. Béla az asszony karja alá nyúl, átsegíti a mélyedésen. De van úgy, hogy egymagában is útnak indul az asszony. Ez itt veszélyes környék, állítólag. De ő nem fél. Otthonosan kacsázik az üres telkek és a panelek között. Pontosan úgy, mint aki itt született.

Egymás lakásában nem vizitálnak az itteniek. Ez alól csak a romák a kivételek. A többiek kint, a konyhaajtóban ácsorogva beszélnek meg a napi híreket. Titkuk ugyan nincs. Béláékról is mindenki tudja, hogy milyen gyönyörű az a kis lakás. Az asztalterítők, a hímezett párnák a székeken. A falon, körös-körül, színes fényképek, acélkeretben. Kilenc gyerek: az asszony felsorolja a nevüket.

Annak, aki ide bejutott, a süteményes tálhoz is joga van. Torták, krémesek, linzerszeletek. Shirley szériában gyártja az édességeket. Mintha még most is itt lenne az a kilenc gyerek.

És hát a tévé! A szoba közepén, díszhelyen. Akkora, mint egy kisebb mozivászon. Az NBC jár rajta, éjjel-nappal. Annak, aki itt él, ez a képernyő jelenti az életet.

Az asztalon az internet képernyője áll. Ide, ez elé telepszik Béla bácsi, ha ne adj' isten vendége van. Ez a helye: itt ül akkor is, amikor meglátogatom.

– Nos hát, hol kezdjük? – kérdezi.

Merthogy mi ketten dolgozni fogunk.

– Az elején! – feleltem.

Minden ember élete regény.

– Hát még az enyém! – sóhajtja a Toronyőr.

Ez iránt nincs kétségem. Ezért vagyok itt. Csak hát, ugye, el is kell tudni mesélni ezt az életet. Ez meg hallgat.

– Dolgoztam – szólal meg végre. – Látástól vakulásig. És hát – a feleségére mutat – dolgozott ez is. Felneveltünk kilenc gyereket.

És végigveszi újra a bekeretezett képeket. Ilyenkor arra gondol az ember, hogy mindez talán mégsem olyan érdekes. Mint mondják, a stílus az ember. Stílusa azonban nincs itt senkinek. Shíley angolul szól közbe, ha beszél, Béla pedig keresi a szavakat. Mégis! Most már nem lehet abbahagyni. Lesz, ami lesz.

– Szóval? – kérdezi. – Azt mondod, apám?

Fogom a ceruzát, rábólintok, hogy igen.

II.

Felsőmocsolád – New Jersey

Hát én – mondja a Toronyőr – Szentgáli András fia vagyok. Vállat von: ez egy úgynevezett történelmi név. Az őseim között államtitkárok voltak, földbirtokosok. Ezt persze pontosan nem tudom. Anyám annyi mindent összebeszél! Apámról nekem mindenki csak hazudott.

1943 elején születtem. Budán laktunk, fent a Várban, ma már persze látom, hogy ez is csak félig igaz, mert a Logodi utca lent megy a Vár alatt. Mindegy, engem nyilván odafent tologattak, a Hadtörténelmi Múzeum előtt. Ott, a sétányon, reggeltől estig süt a nap.

Oda vitt fel apám is, róla csak ez az emlékem maradt. Hazajön a katonaságtól, borotvált fejjel és szakállasan. Felkap, magához szorít. Szúr a szakálla és bagósza-ga van. Azután a nyakába ültet. Tél van már, de a sétányon még süt a nap.

Kétéves se lehettem, de ez az emlékem máig megmaradt. Talán mert ez volt az utolsó. Soha többé nem láttam az apámat, anyám pedig, mondom, mindig csak összevissza beszélt. Egyszer azt mondta, gyűléseztek egy pincében, és a ház telitalálatot kapott. Máskor meg, hogy lelőtték a németek. Később, amikor Nyugatra kerültünk, az oroszok. Zsidókat mentett, mind a két esetben. Hamar átláttam, hogy valahol nem stimmel a dolog.

A családban volt egy olyan mendemonda is, hogy nyilas lett volna. Az emberek beszélnek, ő meg, szegény, már nem tudja tisztázni magát. Mihály, a testvér-

bátyja a trópuson élt, ő aztán tényleg semmiről se tudott. A nagyanyám pedig, a két fiú anyja, meghalt 1945-ben, az ostrom alatt.

Ez a Mihály később hetet-havat összehordott. Például, hogy apám kiment a kertbe – nem is volt kertünk! – és egy bomba pontosan a feje búbjára esett. A trópusiak így képzelték el a bombázásokat.

Leírta azt is, hogy állítólag kártyázott apám. Kártyázott és rulettezett. És hogy már iskolás korában is mindenkinek tartozott. A család, nagyanyám családja, nem győzte fizetni utána az adósságokat.

Az én számomra mindebből csak annyi volt a lényeg, hogy meghalt. Hogy nincs apám: hadiárva vagyok.

Megállunk, kifújuk magunkat. Shirley kávéfőz, teletölt két kék pöttyös ibriket. Ott ül ő is, mögöttünk, a szobában, virágos mintákat hímez durva vászonanyagra.

– Ez itt – mondja a Toronyőr – indiánok leszármazottja. A nagyanyja még indián volt. Látom rajta is, amikor imádkozik. Régi család: valamelyik ősük még a Mayflowerrel érkezett. – Itt pedig három hónapos vízumokkal él.

Bólogatok, iszom a kávéfőzést. Nem firtatom a részleteket.

– Igaz is – folytatja Béla –, apám újságíró volt, naplót vezetett. Egy versére ma is jól emlékezem:

„Igaz, hogy a gaz a gyöngy között is szemét,

Én az igaznak megadom érdemét,

De akit csak névről neveznek igaznak,

Az a gaznál is gazabb,

Én ezt tartom igaznak!”

– Szép vers! – bólogatok. Bonyolult, mint az élet.

Nagy kár, hogy az a napló elveszett.

* * *

Tehát negyvenöt. A háború vége. Mindenütt katonák. A németek után oroszok.

Szóval, az anyám nem tudott mihez kezdeni velem. Levitt Felcsömocsoládra, nevelőszülőkhöz adott. Ez egy egészen kis falu Somogyban, hogy pontosan merre, azt nem tudom. Így lettek újra szüleim: Ilonka néni és Ringler Pista bácsi. Két és fél éves koromban, de sajnos nem véglegesen. Tíz évvel később leutazott értem egy asszony, aki azt állította, hogy ő az anyám, és megyünk vissza Pestre. No, most képzelje el, hogy mit érez ilyenkor egy gyerek! Megszöktem, nem akartam vele menni. Felsőmocsolád volt az egész életem. Ott voltak a pajtásaim, ott jártam iskolába, abba a kis vidéki suliba. Megszoktam, hogy a kicsik énekeltek az egyszerűen, amíg a tanító bácsi a nagyokkal foglalkozott.

Hiába szöktem, megtaláltak. És akkor az Ilonka néni azt mondta, hogy kisfiam, ez itt a te édesanyád. És keservesen sírva fakadt. Mentünk ki a vonathoz. A pesti nő egész úton nem engedte el a karomat.

Megígérték, ha jól viselem magam, minden nyáron hazajöhetnek. Látod, még ma is így mondom: haza. Ebből aztán persze semmi se lett. Egyszer feljött Pestre a Pista bácsi, de az anyám nem fogadta be még egy éjszakára se. Állt az ajtóban, tojást hozott, libaszírt, kenyeret. Aztán éppen csak megsimogatta a fejemet.

Jött a hír, hogy meghalt Ilonka néni. Közölték, hogy mikor lesz a temetés, mentem volna, de hiába: az anyám nem engedett.

Mit tehettem? Elcsavarogtam. Anyám meg kivett az Attila utcai iskolából és javítóintézetbe adott. Otthon úgyszólván szűken voltunk: a Logodi utcában egyetlen kis szobánk maradt. Hideg víz folyt a csapból, lavórban mosakodtunk. Melegedni lejárta a kazánhoz, de még lent, a pincében is lyukak tátongtak a falakon.

Még ma is ilyen ez a ház. A golyók, a belövések még ma is látszanak. Meg lehet nézni: a Körmöci lépcső melletti sarok.

Anyámhoz feljárt egy Szomjas Jóska nevű ember. Azután csak így, hárman egy szobában. Jól tette, hogy intézetbe adott.

Jött az ősz és kitört a forradalom. Nekem a legjobbkor, mert én akkor már mindenképpen megkezdtem az én magánforradalmamat.

Az intézet bezárt, újra az Attila utcaiakkal csavarogtam. Azt játszottuk, hogy ágyúval lőjük a rendőrség épületét. Volt ágyú bőven, fent a bástyán, a Hadtörténelmi Múzeum előtt, csak hát ezekkel több mint száz éve nem lőttek.

Később azután komolyabbra fordult a dolog. Történelmet loptunk a ruszkitól, de ezekhez meg a géppuska hiányzott. Nem mentem haza napokig.

Mindenféle ilyen emlékeim vannak. Összefüggéstelenek. Például, játszottunk a katonákkal a Vérmezőn. Szétszedjük az órákat és pörgetjük a fogaskereket. Aztán rohanok fel a Körmöci lépcsőn. Lentről, a térről, lőnek az oroszok.

Máskor meg fekszem a pincében, a farakás tetején. A házban fegyvert keresnek. Rám parancsolnak, hogy jöjjenek le. Nem mozdulok. Oda, a tűzifa alá dugtuk el a fegyvereket.

* * *

Anyai nagyapám Pesten, a Majakovszkij utcában lakott. Átmentünk hozzá, gyalogoltunk a hóban, át a Margit hídon. Hívtuk, de ő nem akart velünk jönni Nyugatra. Akkor az anyám visszament Budára, én meg egy könyvesboltban húztam meg magam. Voltunk ott vagy tízen, velem egykorú srácok. Kidobáltuk és elégettük a könyveket.

– Az orosz kultúrát égetik! – mondták az emberek. Jó magyar gyerekek!

Ebédelni átjártam nagyapámhoz. Amikor visszaértem, a társaimnak nyomuk veszett. A szomszédok azt mondták, hogy kivégezték mind a tízet.

Fent a Várban lakott Ákos bácsi, a nagybátyám. Elmentünk hozzá is. Anyám körbejárta a rokonokat, ha másra nem is, erre jó volt neki a forradalom.

A bácsikámék lent éltek a pincében, úgy, mint az ostrom alatt. Rajzfilmeket vetítettek, én is végignéztem egyet, valami hangyakatonák kalandjait a háborúban.

De hát ezek sem akartak velünk jönni Nyugatra. Kettesben vágunk neki, az anyámmal. Szalámit vittünk, azt adtuk az embernek, aki átvezetett. A Fertő tónál léptük át a határt. Hogy mikor, azt már nem tudom. De karácsonykor még itthon voltunk, úgyhogy ez körülbelül januárban lehetett.

Hát nekem Ausztria nem sok jót hozott. Anyám megint elintézte, hogy vidékre vigyenek. Hat hónapig hordtam a trágyát. Látástól vakulásig dolgoztatott a paraszt.

Meg kellett szöknöm onnan is. Visszamentem Bécsbe, három napig nem ettem, nem aludtam, de megtaláltam az anyámat. A Brigitta Spítálban voltak a menekültek, ő meg közben megint összejött a Szomjas Jóskaival, kezdődött előlről a budapesti kaland.

Később Niederösterreichbe kerültem, egy iskolába, ahol mesterségekre képeztek magyarokat. Én asztalosnak tanultam. Meg németül. De hát mi egymás között csak magyarul beszélünk, németül ma már egy szót se tudok.

Aztán jött értem újra anyám. A Szomjas Jóska kivándorolt Amerikába, megint csak egyedül maradt. Eszébe jutott, hogy apám bátyja, a Mihály is amerikai. Azt mondta, hogy ezek ott dúsgazdag emberek, a Szentgáliak. És hogy írjak nekik, mert mégiscsak vérrokonok.

Hogy írjak! Könnyű azt mondani! És milyen nyelven? A javítóban, ahová bezárattott, nem helyesírást tanítottak. Azt se tudtam, hogyan szólítsam az öreget. Végül is mélyen tisztelt nagybátyámnak címeztem, és feladtam a levelet.

Elmúlt egy hónap is, mire megjött a válasz. Tíz dollár volt a borítékban, és egy hosszú levél arról, hogy ez a tíz dollár mit jelent. Beváltottam, 250 schillinget adtak érte, az egyheti keresetemet. Kivándorlásról, meghívólevélről szó sem esett. Világos: nem érdekeltük az öreget.

Végre 1959 elején megérkeztek a papírok. Nagy hidegek voltak azon a télen, az ablakok fehérre fagytak a reptéri buszon. Nem is láttam semmit, hiába néztem ki az ablakon. Éjjel leszálltunk Kanadában. Ott is erősen fagyott. Azután másnap, végre, New York! Február 12-én amerikai földre tehettem a lábamat.

Itt azzal kezdték, hogy megmotoztak. Azután tovább, egy másik buszon. Sütött a nap, és körülöttünk mindenütt csupa néger. Fehér pedig egy se. Fel voltunk háborodva: ez lenne Amerika?!

Amit először láttam, az a rengeteg szemét. A vezetőnek ki kellett nyúlnia az ablakon, mert egy szaros újság a szélvédőre tapadt.

Megint táborba kerültünk. Amíg csak értünk nem jött ez a Jóska, aki már New Jerseyben lakott. Itt most angolul kellett volna tanulnom. Hát én a nyelvekkel ugye hadilábon állok. Úgy döntöttem: okosabban teszem, ha dolgozni megyek. Elmúltam tizenhat éves, felvett egy takarítóvállalat.

Így kezdődött el az én amerikai életem.

III.

Egy sötét évtized

Ahogy így elnézem, ezekből az emlékszilánkokból nehezen áll össze egy ember élete. Nem mintha ne igyekeznénk. De hát a Toronyőr nem a szavak embe-re. Hagyni akart valamit a gyerekeire, nem csak így nyomtalanul kimúlni ebből az árnyékvilágból. Nem tudhatta, hogy mibe vág bele.

A gondnokság sem könnyíti meg a dolgokat. Nehéz, ha az ember szüntelenül két világban él. Itt, a Tömő utcában, és odaát, az emlékeiben. Két nyelven ráadásul. És egyik sem alkalmas arra, hogy kifejezzen vele bonyolult, áttekinthetetlen érzéseket.

Béla nincs otthon.

– Mindjárt jön – mondja Shirley.

Valami verekedés van a nyolcadikon.

– Mi történt? – kérdezem.

– Semmi – feleli. Szétválasztottam őket.

– Csak úgy?

– Csak úgy.

– Mit mondtál?

– Meg vagytok örülve? Mindenki ellenetek van, ti meg egymást ölitek?

– Mire ők?

– Lecsillapodtak. Igazat adtak nekem.

Kell neki ez a gondnoki állás. Ez a kis pluszkereset.

– Ennek itt – mutatja –, Shirleynek, kétszáz dolláros nyugdíja van. Kevesebb, mint egy itteninek.

– Neked?

– Nekem pedig semmi.

Csak egy vizsgát kellett letennie, a liftre. Az is szerencsére csak szóbeli. Rám néz, és azt mondja:

– Nem a pénz a legfontosabb.

Kiúszuk a kávé, visszaülünk a képernyő elé.

– Milyen volt Amerika? – kérdezem.

Nem beszél róla szívesen.

– Dolgoztam! – ismételteti. Raktárakban, műhelyekben. Benzinkutaknál, kint a földeken. Amerikában a munkavállalókat nem védi a törvény. Nem lehet változatos egy tizenhat éves gyerek.

Anyámnak megint lett egy ismerőse. Zsidó ez is, a Haskó Laci. De hát ennek volt már otthon is felesége, nem tudták legalizálni az életüket. A Haskót egyébként én zavartam el. Vezetni tanította az anyámat, és pofon vágott. Én meg csak így megfogtam a grabancát és fölemeltem: kifelé! És soha többé ne gyere vissza ide!

Jött a tél, anyám írt a bácsikámnak, a von Szentgáli Mihálynak. Nagyon kellett volna egy kis pénz neki, és most is, megint csak énám hivatkozott. Azt írta, hogy fegyházban vagyok, és februárban szabadulok. Letelt a büntetésem, és nincs egy télikabátom. Ez meg, a Mihály, azt felelte, hogy járt volna iskolába! Akkor tudná, hogy az embereknek nincs télikabátjuk a trópuson.

Takarításból élt az anyám. Egy időben hozzáment egy másik takarítóhoz, egy amerikaihoz. Aztán elváltak. Később kapott valami kártérítést a Mobil Oiltól, a cégtől, ahol még Pesten dolgozott. Amikor elköltötte, jött a cipőgyár. Neki se volt szegénynek könnyű élete. 2004-ben halt meg, nyolcvanévesen. Kibékültünk, azt ígérte, elmondja, hogy mi az igazság apámról. De addigra már egy szavát sem lehetett érteni.

Mielőtt Mihály kivándorolt, a nagymama elégette az összes családi papírokat. A Mihály felesége ugyanis zsidó volt. Meg ne találják a németek! A nagymamám aztán meghalt az ostrom alatt. Én pedig soha nem fogom megtudni, hogy az apámmal mi lett.

* * *

Asztalosműhelyben dolgoztam, Missouriban. Volt már saját lakásom. Templomoknak építettük a bútorokat. Ott, St. Louisban ismertem meg az első feleségemet.

Huszonegy éves voltam, Janette egy étteremben dolgozott. Volt két kislánya, négy- és ötévesek. Átköltöztünk a Mississippri másik oldalára, otthagytam miattam a férjét. Együtt éltünk hat hónapig. Azután visszament. Terhes lett, azért. A nőknek vannak ilyen furcsa dolgaik. Én meg visszaköltöztem St. Louisba.

Szereztem egy teherautót, elmentem robbanóanyagot szállítani. A kocsimban volt minden: még ebédlő és hálószoba is.

Szóval, a Janette. Megint összeházasítottunk, három év után, bejelentette, hogy elvált. Ezúttal véglegesen. A közös gyerekünket, a Toniát nem tudtam volna letagadni. Mindenben rám hasonlított. Janette már állapotos volt: nem törődtem vele. Elvettem őt feleségül, most már hivatalosan. Megszületett a második lány, a Tera. Nem emlékszem a dátumokra, de ez körülbelül 67–68-ban lehetett.

Dolgoztam éjjel-nappal, mint egy állat. Nem könnyű eltartani egy fizetésből négy gyereket. A Janette meg elkezdett csavarogni. Azt mondta, kiegészíti a fizetésemet. Én pedig, ugye, milyen örült az ember? Újra meg újra megbocsátottam neki.

Mert akkor én már házat építettem, kétemeleteset. És én abban a házban vele és a mi négy gyerekünkkel képzeltem el az életemet.

Aztán megint terhes lett. Nekem ugye sosem volt kondomom, és a fogamzásgátlásról ott, a mi negyedünkben, akkor még senki se hallott. Este jött meg a vérzés, be az autóba, és rohantam a kórházba vele. Éjjel kettőkor haltak meg mind a ketten. Ő is és a kislány is. A második gyerekem.

– Hát igen! – a Toronyőr letörli a homlokáról a verejtéket. Álmodott már biztos arról az éjről, de így, szóban, minden más. A dolgokat ki kell mondani ahhoz, hogy létezzenek.

Sofőr lettem megint – folytatja. Terát az anyósom vállalta magára. Tonia velem maradt. Banker dispeach voltam! – jut eszébe. Éjjel dolgoztam. Jártam a vidéki bankokat.

Jött a két gyerek apja, elvitte a kislányokat. Az egyik az enyém volt, tudta ő is. De azt mondta, ne keverjük a dolgokat. Hát ez az én első házasságom története.

Jeanette, szegény, megpróbált rábeszélni, hogy vegyem fel az állampolgárságot. Azt állította, hogy így, amerikai feleséggel és négy gyerekkel nem lesz ez olyan nehéz dolog. Én voltam, aki halogattam. Ott, az állampolgársági vizsgán, írni kellett, és még történelemből is tettek fel kérdéseket.

Aztán az előéletem! A legkisebb szabálysértést is be kellett vallani. Még azt is, ha az ember ittasan vezetett. Szóval nem. Akkor volt a vietnami háború, de engem így sem, úgy sem hívtak volna be katonának. A rossz szemem miatt.

Dolgoztam tovább, láthatod, hogy én csak dolgozni tudok. Benne voltam az Unionban, saját műhelyt nyitottam, amikor kivágták a szakszervezeteket. Fürdőszobabútort gyártottunk, volt egy partnerem. Először és utoljára! Mert ez aztán két hét szabadságra ment, Kanadába. Vitte magával a pénzt, és nyoma veszett. A műhely meg a felesége itt maradt nekem.

Hát én aztán szétszedtem és eladtam a gépeket. Kifizettem az asszonyt, és abból, ami maradt, vettem egy benzinkutat. Azután azt is eladtam. Nyitottam egy kis műhelyt, egyedül. Ki tudja, hányadszor, megint csak újrakezdtém az életet.

* * *

Huszonhét éves voltam, amikor megismertem Shirleyt. Kingdom Cityben dolgozott, egy étteremben. Erős, életvidám asszony, azonnal megtetszett nekem. Csak hát ez a huszonhat éves nő hallani sem akart a férfiakról. Azt mondta, ismeri a fajtájukat. Az első férje, egy szélhámós, három gyerekekkel hagyta magára. Ez itt egy akkora ország, hogy ha valaki lelécel, azt a Jóisten se találja meg. A második már inkább otthonülő volt. Ez meg a kislányokat rontotta meg.

Hát csak beszélgettünk, minden este, ott az étteremben. Elmondta nekem, hogy ő negyedrészen indián. A nagymamája még a cherokee indiánok rezervátumában született.

1970. augusztus nyolcadikán jött el először velem. Ezt a dátumot, látja, megjegyeztem. Igazából aznap kezdődött el az én életem.

Azt, hogy elvenném feleségül, mindjárt első nap megmondtam neki. Felhozott mindenféle kifogásokat. Tizenegy napra rá meglett az esküvő.

Összeköltöztünk, elhoztuk az ő három gyerekét meg az enyémet, aki az anyósomnál maradt. Lett megint négy gyermekem. Elmentünk a Janette férjéhez is, próbáltam rávenni, hogy adja vissza Toniát. Szó szót követett, megfenyegettem. Ő meg kihívta a rendőrséget.

Ma is bánom, hogy nem fogadtam ügyvédet. Toniát, a kislányomat nem láttam soha többé. Évekkel később volt egy nagy tűzvész Illinoisban. Mindenki megmenekült, csak az én lányom halt meg. Ki akarta menteni a lángokból az öccsét, ő pedig odaveszett. Tizenhét éves volt. Nézttem az újságban a képét, rám hasonlított. Hát igen.

Ennél többet nem is tudok kiszedni belőle. Szégyelli ezt is, ezt az öt perc szünetet.

– A tűz oka – mondja – egy ágymelegítő volt.

Aztán feláll és kimegy.

– Elfelejtettem mondani – folytatja, miközben visszaül a képernyő elé. Amikor ez a rendőrségi ügy volt, éjjel, hazafelé menet, elaludtam a kormánynál. Összetörtem a kocsit, máig is tudom, egy Auxvasse nevű one-horse-town – egylovas – faluban. Elvették a jogosítványomat. Sofőrséget nem vállaltam azóta sem.

Asztalosműhelyt nyitottam. St. Louisból hoztam a munkát, konyhabútort gyártottam, csigalépcsőket, ajtót-ablakot. Egy ideig jól ment az üzlet. Aztán, mikor már nem volt elég rendelésem, a házat visszavette a bank. Beköltöztünk egy kisebb lakásba. Egy szoba-konyhába, hatan.

De hát ennek az állapotnak is véget vetettem, méghozzá egyetlen nap alatt. Tulsában – Oklahomában – bútórasztalost kerestek. Már korán reggel oda mentem, és megtetszett az a hely nekem. A tulajdonos, egy német ember, azonnal lecsapott rám:

– Mikor akarsz kezdeni? – kérdezte.

– Holnap! – feleltem.

Volt egy kiadó ház, leelőlegeztem. Este már fordultam is. Hoztam a feleséget és a négy gyereket. Shirley nem akart hinni a szemének. Megint egyenesbe jöttünk, mondom, egyetlen nap alatt.

Harminc évig éltünk azon a helyen. Lett megint saját házam is, kétemeletes, és lent az alagsorban műhelyem. Tulsa az én második hazám. Felsőmocsolád után! – mondja a Toronyőr, és mint aki jó viccet sütött el, sokáig göcögve nevet.

IV.

A gyerekek

Hogy mi történt ezalatt a harminc év alatt? Semmi különös. Dolgoztunk. És felneveltünk kilenc gyereket. Várjunk csak! Béla ujjait begörbítve elkezd sorolni a neveket.

Belezavarodik, újakezdi:

– Mert hogy én – mondja –, érted? Azokat is örökbe fogadtam, akiknek nem én voltam az apjuk. Akiket az előző házasságukból hoztak a Shirley és a Janette. Amelyik nem viselte az apja nevét, annak odaadtam az én nevemet.

Hogy miért? Hát mert azt akartam, hogy családjuk legyen. Hogy soha ne történhessen meg velük az, ami velem. Az vagyok, igen, családszerető, hiába mosolyogsz. De a neveket ma már összekeverem.

Shirley mögöttünk hímez, a televízióban valami szappanopera megy. Most felnéz, besegít: így már összeáll a névsor. A kilenc gyerek.

– Janette-től – sorolja – Tera, Tonia. Tőlem: Angela, Laura, Melissa, Jonathan, 1972 és 1980 között. Az előző házasságomból Cheryl, Edward és Suzan. Megvan a kilenc. Ebből szegény kis Tonia már nem él, viszont odavettük magunkhoz Jessicát és Byront. Hogy hányan vannak? Ha így számoljuk, tízen.

– Büszke vagyok rájuk – mondja a Toronyőr. Úgy élnek, ahogy tanítottuk őket. Rendes, becsületes emberek.

– Csak hát – sóhajtja a felesége.

– Csak hát?

– Semmi, semmi. Legyint. Hát hogy ez itt csak dolgozni tud. Szereti őket, de nem tudja kimutatni a szeretetét.

– Erre itt vagy te! – mondja Béla. Magyarul, hogy az asszony ne értse meg.

De ő már nem figyel ránk. Albumokat szed elő, elkezd sorolni ezeket a távoli, különös életkeket.

– Húszéves voltam – mondja –, amikor Cheryl megszületett. Gyógytornász lett belőle, három kislánya van.

Utána Edward következett. Ő egy repülőgépgyárban dolgozik.

És végül Suzan, aki háziasszony. A férje a Woolmarkt nagyáruház főnöke. Náluk egy lány van – így ér véget a felsorolás –, egy lány és egy kutya.

Cheryl apja visszaköltözött a rezervátumba, a cherokeekhez. Felépített magának egy wigwamot, halászik, vadászik, mint az ősei. Megtanulta kikészíteni – preparálni – az állatbőröket. A lányom is gyakran vele él. Fest. Megfestette az ősök képeit. Megtanult imádkozni velük, dolgozott a templomokban is.

Ez itt a „Nappal táncoló lány” – mutatja. Végignézegetjük a kifakult amatőr képeket.

– Azután – Béla veszi át a szót – a négy közös gyerek. Hogy hány évesek? Hagyd! – inti le a feleségét. Megnézem az interneten!

– Menjünk sorban! – figyelmeztetem. Amikor összeházasodtatok, nálad is volt már két gyerek!

– Persze, hogy volt! – mérgelődik. Már mondtam! De akár ne is lett volna! A kis Tonia az első. Az, akit elvettek tőlem. És aki abban a tűzvészben odalett.

– Róla nincs fényképünk – mondja az asszony. Volt az az újságkivágás. De az is valahogyan elveszett.

* * *

– Azután a Tera – mondja a férfi csendesen. Most volt negyvenéves. Nem tartja velünk a kapcsolatot. Elvált asszony, egyedül nevel, ha jól tudom, két gyereket. Röntgen-asszisztensnő. Ha találkozna velem, lehet, hogy meg sem ismerem.

Nem tudom, miket hazudott össze a vénasszony, aki felnevelte. A bíróság azért van, hogy hazudhassanak az emberek. Lehet, hogy még az anyja haláláért is engem hibáztatott.

Megpróbált pénzt kicsikarni belőlem. Azt mondtam, jöjjön el érte. De azt már nem! Nagyon tudja gyűlölni az apját egy ilyen félnevelt gyerek.

Kávézunk.

– Én még most is megbocsátanék neki – mondja később. Egyformán kedves nekem minden gyerekem.

Következik a négy – mint mondják – közös gyerek. Nézem a fényképeiket: szép, kövér emberek.

Szóval, Angéla. Az, aki miatt kiutasítottak. Az ő élete a legérdekesebb. Az első férjétől három gyereke született. A következő verte. Az első börtönbüntetése ezért volt. A második, mert hogy, szóval – Béla keresi a szavakat – megrontotta a gyerekeket. Elmagyarázom neki, hogy ez mit jelent. Az úgy volt, hogy a gyerekek kikutyogták, hogy mit csinál velük. A school-buszon, iskolába menet.

A bíróságon nem hittek nekik. Volt ott egy ilyen motoros klub, ezek álltak ki mellettük, ez a sok száz motoros. Mert a védőügyvéd azt állította, hogy el akar válni a lányom, és csak ezért találta ki az egész rémtörténetet.

Angéla végül is tényleg elvált. A férjét hetvenöt évre ítélték. Aztán bent, a börtönben, agyonverték a többiek.

Lett egy harmadik férje is, a Ron. Ennek is szült három gyereket. De erről a harmadikról nem szívesen beszélek. Tanult ember, azt mondta, jogász. Volt egy kis pénze, és olyan behízelt modora volt neki. Mi pedig elhittük a hazugságait.

No mindegy, ez már egy másik történet. Most ott tartunk – mondja –, hogy a gyerekek.

Laura, a második, egy évvel Angéla után. Az egyik szőke, a másik barna. Mindenben egymás ellentétei. Kezdve azon, hogy Laura soha nem hagyta el a várost, ahol született.

Három kislánya van, a férje katonatiszt Közél-Keleten. Amikor nagyobbak lettek a gyerekek, cukrászdát nyitott. Még az autóján is a sütemények reklámja van.

Megmutatják: tessék, nézzed meg! És tényleg, egy rózsaszínű emeletes torta áll a Chrysler Imperiaalon. Hungarian Heritage cake! – hirdeti a felirat. Abból, amit az apja mesélt, ez a rózsaszínű torta maradt.

A harmadik lány Melissa. Az ő férje is abban a repülőgépgyárban dolgozik. Az Edward hozta be. Róla még lesz szó. Annyi idős, mint Jonathan, a legkisebbik fiam.

Mert végül itt van a Benjámín. Huszonhét éves, még gyerek. Ő örökölte a házat és a nyomdát. Most nősül, ősszel lesz az esküvője. Megígérte, hogy elhozza az asszonyt. Itt nálunk lesznek nászúton. Hármásban, mert a nőnek van már egy hatéves kislánya is.

Jonathan nagyon rendes fiú. Az én gyerekem. Szóval most erre készülünk. Erre a látogatásra – fejezi be Béla.

* * *

A szomszédaink elváltak, először elment az asszony, azután a férje is. Egyik se akarta tovább fizetni a házat. Itt hagyták az adósságaikat és a két gyereket. Az egyik, az idősebbik, drogosok közé került, tönkrement. A másikat, a Jessicát odavettük magunkhoz. Tizenöt éves volt, hátravolt még neki három év iskola. Nálunk töltötte ezt a három évet, lett még egy gyerekünk. Eggyel több vagy kevesebb!

Gyönyörű kislány volt. Ma már férjnél van, a férje karosszerialakatos. És hát – ugye, milyen hihetetlen?! – meséskönyveket ír ez a Jessica.

– Nem feledkezett meg rólunk! – sóhajtja az asszony. Minden évben küld nekünk csomagot.

Befogadtunk egy másik gyereket is, akit a nagyanyja kitett. A fiúnk, a Jonathan barátját, ez kint élt az utcán. Fészket rakott a kukák mögött.

Ezt a Byront is gatyába ráztam. Ő is befejezte az iskolát, utána pedig velem, a műhelyben dolgozott. Akkor még otthon élt a Melissa, és ez a két fiatal egymásba szeretett. Mit szaporítsam a szót, összeházasodtak. Az Edward szerzett munkát Byronnak, amikor bezártam a műhelyemet. Náluk nincs még gyerek.

– Hát ennyi! – mondja a Toronyőr. Megírhatod. Ez volt az én életem.

Az élete! Mondjam azt neki, hogy nem is volt neked életed? Mindig csak a munka. A hajtás. Most meg a gyerekek.

Egyik se jön! – sóhajtja az asszony. Pedig hogy megígérték! A lányomé, Texasban, házat építenek, Laurát a cukrászdája nem engedi. Melissa új kocsit vett, Jonathannak minden pénze az esküvőre megy. Megvan a maga gondja mindenkinék.

– És az a sok unoka! Húszan vannak? Tizenheten? A legtöbbet még csak nem is ismerem.

Aznap nem jutunk tovább. Shirley ebédet főzött, vasárnapi ebédet. Megterít, kint a konyhaasztalon. Egyszerű ebéd, egyfogásos. Valami puding. Utána csak a kávé és a browni, egy csokoládéval leöntött barna szelet.

A pesti rokonokról beszélünk. Béla felhívta őket, de őt nem hívta vissza senki. Az egyiknek, egy unokatestvérnek, még a temetésére is kiment.

Visszaülünk az internet képernyője elé.

– Közben – folytatja a Toronyőr – történt valami.
Nyilván egész idő alatt ezen gondolkozott.
– Egy süketnéma meghívott a baptistákhoz – meséli. Tallahasséban. Elkezdtem olvasni a Bibliát. Megkereszteltek. Kezdték megváltozni az életem.
A pástort meghívtuk egy ilyen vasárnapi ebédre. Elmeséltem neki '56-ot. Hát ennyi.
Így kerülgetjük a lényegét.
– Mégis! Hogyan kerültél ide? – kérdezem.
– Az egy hosszú történet! – feleli.
Szép nyári vasárnap, a Tömő utca felett már megy le a nap. Lent az ablak alatt gitározik egy gyerek.
– Azt – mondja Szentgáli Béla – majd legközelebb.

V.

Föl-le, mint a kerék

De legközelebb más van. Béla azt meséli, megint gyárban dolgozik, a műhely időről időre befuccsol: tönkremegy.

– Szerettem volna otthon maradni – mondja. Várni a gyerekeket. Hogy legyen valaki a házban, amikor hazajönnek az iskolából. Ne csak az utcán a kábítószeresek.

Csináltam egy autójavító vállalatot. Soha nem tanultam, igaz, de belevágtam. Megvettem, helyrepofoztam, azután újra eladtam a kocsikat. Jól ment az üzlet, gyakran három motorcsere is volt egy nap alatt.

Építettem egy nagyobb műhelyt. Föl-le, mint a kerék. Ha nem tudtam fizetni, kikapcsolták az áramot. Mindig volt erőm újratekenni. Tíz százalékot a templomnak adtam. Ha nem volt mit ennünk, a templom adott.

Hát csak így. Otthon dolgoztam, várhattam a gyerekeket. Ebéd után aztán irány a műhely! Velem voltak, tanítottam őket. Hogy legyen valami a kezükben. Mert abból, amit az iskolában tanul, nem él meg egy gyerek.

Pénteken kellett átvenni a templomba a pénzt. Egyszer annyira siettem, hogy egy motor leesett. Gondoltam, mindegy. Átmentem, fizettem. Azután vissza, haza. Be a műhelybe, és látom ám, hogy a motornak semmi baja. A Jóisten megsegített.

Már a házat is kifizettem, amikor lett az a tűz. Felrobbant a benzin, a műhelyem leégett. Hogy mitől, ma sem értem. Nem voltam nagy dohányos, és mindig kint az udvaron nyomtam el a csikkeket.

Eloltottuk, kórházba kerültem. Haragudtak, mert még akkor se hagytam, hogy hordágyra fektessenek. Saját lábamon mentem az ambulanciáig. A mentőkocsiig.

Három hónapig jártam kezelésre, megmentették a lábamat. Edward fiam küldött pénzt. Katona volt, azt írta, hazaengedik. Pihennem kellett volna, de én és a pihenés! Dolgoztam tovább. Újra beindítottam a műhelyemet.

Már-már egyenesben voltam, amikor jött a kórházból a számla. Ötvenkétezer dollárt követeltek. Hiába mondtam, hogy betegbiztosítást fizetek. Nagyon sok

pénz az az ötvenkétezer. A házunk sem ért többet, mint ötvenet. És hát élni is kellett valamiből. A Jonathan még alig hatéves lehetett.

Az orvos is benyújtotta a számlát, de ezt a tizenkétezeret valaki rendezte helyettem. A hitközség lett volna, vagy a biztosító? Nem mondták meg. Én csak a kórháznak fizettem a részleteket.

Most, hogy jobban ráértem, elmentem a magyarokhoz is. Tallahassén volt egy ilyen magyar egyesület. Hát itt aztán kiderült, hogy én már nem is tudok magyarul. Elfelejtettem harminc év alatt. Nem mintha olyan nagyon sajnáltam volna. Ezek a tallahasséiak csak siránkozni tudtak. Siránkoztak és nosztalgiáztak. Hogy milyen jó volt otthon. Mind hazakészült. De hogy mikor? Volt, amelyik még angolul se tudott.

Azok meg, akik nemrég érkeztek, olyan élehetetlenek, hogy rossz volt nézni őket. Dolgozni nem akartak, azt hitték, a földön hever a pénz. Megsértődtek, ha kiderült, hogy munka nélkül itt se lehet. Hát én aztán meg is szüntettem velük a kapcsolatot.

Persze még így is soknak segítettem. Ez bennem volt. Egy idős házaspárt, akik egy trailerben laktak, beengedtem a kert végibe. Sokat beszélgettem velük. Végül még a templomba is eljöttek velem.

* * *

Akkor tűnt fel a Ron. Elvette a lányomat, meglett az esküvő. Először Alabamába mentek, de aztán visszajöttek, és ott laktak velem. Angéla addigra már két gyereket szült neki.

Valami üzletet akartak beindítani, kiadtam nekik a pince felét. Nem tudom, hogyan csinálták, de elkezdett jönni a pénz. Volt úgy, hogy tizenöt-húszezer dollár egy nap alatt. Nem volt már szükség rá, bezárhattam a műhelyemet.

Ki látott ilyet! Egy ilyen kis vállalat és ennyi pénz! Mondtam nekik, hogy ebből baj lesz, megpróbáltam meggyőzni a lányomat. Nem hallgatott rám. Amikor kijött az FBI, vettek egy motor-home-ot és visszamentek Alabamába. Bottal üthették a nyomukat.

Én ugye mindig csak arra vigyáztam, hogy minden az én nevemen legyen. Nehogy kisémmizzenek. A Ronnak pedig pontosan ez kellett. Így az egész felelősség az én nyakamba szakadt.

Szóval, az FBI. Hiába mondtam, hogy nem tudok semmiről. Az épület az enyém, a vállalat az én nevemen. Ron rendesen fizetett nekem. Jól behúzott a csőbe. Több mint félmilliójuk volt, amikor leléptek. A motor-home falába dugták el a pénzüket.

Azt csinálta, hogy megszerezte az ügyfelek személyi adatait. Ezt beütötte a gépbe, azután apránként kiürítette a bankszámlájukat.

Hiába mondtam az FBI-nak, hogy ő csinálta az egészet. Én még csak nem is tudtam semmiről. Ő meg azt fogja mondani – felelték –, hogy te csináltad. Egy szavamot se hitték el.

Két év után kapták el, Virginiában. Őt letartóztatták, a lányomat hazaküldték. Egyszer csak beállított a lányom, és az akkor már három gyerek.

– Befogadtok? – kérdezte.

– A mi gyerekünk vagy – feleltem. Nem foglak kirúgni. Így aztán Angéla visszatelepedett.

Az FBI meg csak jött, jött tovább. Ron azt vallotta, hogy én találtam ki mindent, és hogy ő csak befektette a pénzemet. A baj az volt, hogy én tényleg kaptam tőle pénzt. Nekem a műhelyért lakbért fizetett.

A bíróságra Tallahasséba kellett menni. Micsoda tárgyalás! A Ronnak négy személyi száma volt, és a lányom volt a hetedik felesége. Nem volt soha ügyvéd, még csak iskolába se járt. Börtönbe se most került először. Már ült egyszer irathamisítás miatt.

Angéla hazahozta a motor-home-ot, és tényleg találtunk benne hitelkártyákat, hamisított csekkeket. Mindig az én nevemet használták és az én címemet. Most meg, hogy bajba jutottak, vissza kellett adnom nekik az összes spórolt pénzemet.

Meglett a tárgyalás, szabadlábon védekeztem. Sosem tartóztattak le. Másfél évre ítélték, és ki kellett fizetnem a tartozások felét.

Megmondták, hol kellett leülnöm a büntetésemet, bepakoltunk a kocsiba, Angéla vezetett. Jelentkeztem a börtönben, Texasban.

Ront öt évre ítélték, plusz egyre, mert megfenyegette a lányomat. A pénzbüntetését könnyen kifizette, volt neki pénze Kanadában, ahol házat vett és telkeket.

Hát csak így. Béla szemmel láthatóan megkönnyebbült, hogy mindezt elmesélte. Végeredményben nem is volt ez olyan szörnyű dolog. Más kérdés, hogy a hitelkártyák lenyúlását ilyen szigorúan büntetik a federaisok.

– Így kezdődött – mondja most – az én börtönéletem.

* * *

A portán nem is tudtak rólam. Végigtapogatták a holmimat, széttépték a Bibliát, túl vastag volt nekik. Megnézett valami orvosféle is, levetkőztem, felveték a leltárt, és mehettem tovább.

Kétféle szoba volt, négy- és tízszemélyes. Kint vécé és zuhany. Én egy négyszemélyesbe kerültem, ahol volt már két mexikói és egy arab. Ezek itt ilyen privát börtönök, amit az állam fizet. Műhelyek vannak bennük, mosodák és egy közös étterem. Engem asztalosmunkára osztottak be. Könyvtár is volt, olvastam. Hogy mit, arra már nem emlékezem.

Nem is lett volna baj, ha nincsenek a többiek. A két mexikói az örökkel balhézott, az arab ordított velem. Azt állította, hogy Béla zsidó név, és ő megfogadta, hogy kiirtja a zsidókat és a jenkiket.

Mindenki mondta a magáét, amíg csak össze nem verekedtek. Loptak, mint a szarka, ellopták még a cipőmet is. A kábítószeresekről nem is beszélve. Működött közöttük is egy maffia.

A családom minden hónapban meglátogatott. Tizenhat óra, autópályán, oda-vissza. Ügyvédet fogadtak, írták, egyiket a másik után, a perújrafelvételi kérvényeket. Nem sok eredménnyel: hat hónapig tartott, mire megkaptuk a nyugtát, hogy a levél megérkezett.

Aki kérvényt írt, az ráadásul magánzárkát kapott. Közben áthelyeztek egy másik börtönbe, ahová már nem jöttem utánam a levelek.

Akkor kaptam a hírt, hogy meghalt az anyám. Kitöltöttem egy request form-ot, hogy legalább a temetésére kiengedjenek. Nem engedtek. Azt írták arra a papírra, hogy nem kapnak eltávozást a közveszélyesek. Ha az anyám temetésére gondolkodok, még ma is ökölbe szorul a kezem.

Tudni kell, hogy akkor még friss volt a szeptember 11-i terrortámadás. Az idegen csakis terrorista lehet. Texasban egymás után épültek a börtönök. Ahol én voltam, oda százával hozták be a Mohamedeket, még azt is, aki itt, Amerikában született. Jobban megismertem az Államokat, mint odakint negyven év alatt.

Látták, hogy olvasom a Bibliát. Mindenki beszélgetett velem. Sok volt közöttünk az illegális, akinek már itt születtek a gyerekei. Szóval, amerikaiak. Kitoloncolták őket, az, hogy mi lesz a gyerekekkel, nem számított. Vigyék magukkal! – mondták. Visszajöhetnek, ha tizennyolc évesek. Értsd: amikor besorozza őket a hadsereg.

Volt ott egy idős angol is, a felesége amerikai. Háza volt, gyerekei. Mégis kiutasították, mert lejárt a beutazóvízuma. És mert tett valamilyen kijelentéseket. Csak sírt ott ez az öregember, nem értette, hogy miért teszik ezt vele. Azután meghalt a felesége, vele pedig nem tudom mi lett.

A „szeptember 11.” után lett egy új törvény, a Patriot-Act. Le se lehet fordítani, valami „nemzeti védelem”. Ezzel mindenkit el lehet kapni. Ha valakit gyorsra írtak, vagy ivott és vezetett, azt azelőtt éppen csak megdorgálták, legfeljebb pénzbüntetést fizetett. Most ezért is letartóztatják az idegeneket. Felony-t (bűncselekményt) csinálnak még a sok évvel ezelőtti szabálysértésekből is.

Én meg csak olvastam a Bibliát és hallgattam ezeket az eseteket. Lehet, hogy egyik-másik nem volt teljesen igaz. A börtönökben mindenkinek van egy szép, szomorú története. De ha ennyien mondják ugyanazt, akkor abban valami mégiscsak lehet.

VI.

Börtönéveim

Voltak egészen érthetetlen történetek is. Mint az irakié, aki még a Desert Storm-ban, az első sivatagi háborúban sebesült meg. Amerikai hírszerző volt, hét golyó ment a testébe. Szaúd-Arábiába vitték. Amikor lábra állt, megkérdezték, hová akar menni. Azt mondta, Irakba. Hová is mehetne! Azt felelték neki, oda nem lehet. Amerikába szállították, pénzt és lakást kapott.

Azután jött szeptember 11., ő meg ugye iraki, és ráadásul Mohamed. Letartóztatták, szabadon engedték, letartóztatták megint. És így tovább. Felajánlották neki, hogy menjen Ausztráliába. De makacs ember volt ez a Mohamed, azt mondta, hogy ha már kitoloncolják, akkor Irak legyen.

Jött egy újságíró, de nem engedték be hozzá. Vagy akkor már nem is volt ott? Fogalmam sincs, hogy hová lett.

Kint az életben az embernek nincsenek barátai. Legfeljebb cimborái, akikkel meccset néz vagy iszik. Én ugye csak a családomnak éltem. Nekem nem volt időm ilyesmire.

Most pedig itt volt ez a dél-afrikai, az Eden. Több mint húsz éve, 1982-ben jött az USA-ba, a felesége amerikai. Ő maga mérnök, tanult ember. Sokat beszélgettünk, sok mindent elmagyarázott nekem. Tőle tudom, hogy amikor a jenkik lebombázták Drezdát, ott is lett egyetlen éjszaka alatt harmincezer halott. Civilek, mert katonaság Drezdában akkor már nem tartózkodott. Ehhez képest – magyarázta – ez a két New York-i torony nem is olyan nagy eset. Csak hát, ez itt van, Amerikában. Ehhez nincsenek hozzászokva az amerikaiak.

Őt szeptember tizenegy után tartóztatták le. Pilótaiskolája volt, a Lowe Field Airporton álltak a jet-jei. Híres iskola, még Bush elnök is oda járt. Azzal vádolták, hogy itt tanultak repülni a terroristák. Azok, akik felrobbantották a tornyokat.

Már második éve le volt csukva az Eden. Hogy pontosan miért, azt nem mondták meg neki. Criminal and dangerous kategóriában, és ezzel még a műhelyben sem dolgozhatott.

Eleinte meglátogatta a felesége, a Jane. De aztán ennek is vége lett. Az asszonyt kiutasították. Dél-Afrikába, az Eden szüleihez költözött, és vitte magával a három gyereket.

Mondom, ez az Eden sokat beszélgetett velem. Együtt vártuk, hogy bejöjjön hozzá a Bent Chip, egy rádióriporter. Reménykedtünk, hogy egy ilyen riportra felfigyelnek az illetékesek. Hát erre várhattunk. Az ügyvédje azt mondta, jobb is, hogy nem engedték be, úgysem találkozhatott volna vele. Átvitték volna egy másik börtönbe, megint kereshette volna hónapokig.

Hozzám is bejárt a családom. Írtuk a beadványokat, azt mondták, előbb-utóbb kiderül, hogy csak tévedésből vagyok itt. De hát közben elmúlt egy év. Kezdtém tartani tőle, hogy én is az Eden sorsára jutok.

– Miért nem írsz te is egy kérvényt? – kérdeztem tőle nemegyszer.

– Én ezektől – válaszolta – nem kérek semmit.

Nagyon büszke volt és nagyon kétségbeesett. Aztán mégiscsak beadta a derekát. Leültünk és megfoglalmaztunk egy levelét.

* * *

Bent Chipnek címeztük, a riporternak, akit nem engedtek be hozzá. Eden jól fogalmazott, de nem tudta mérsékelni magát. Hiába kértem, hogy nyugodtan és tárgyilagosan írjon. Minduntalan vádaskodni kezdett. Ez egy petíció – mondtam neki – és nem egy vádirat! Többször is újrakezdtük. A végén így nézett ki a levél:

„Mister Bent Chip:

Szeretném Önnel megosztani néhány gondolatomat. Dallasban élek, törvényesen, 1982 márciusa óta. Feleséggel, Jane-nel egy pilótaoktató központot vezetünk a Lowe Field reptéren. Ez egy sikeres családi vállalkozás, amely pilóták ezreit képezte ki tíz év alatt. Ügyfeleink dollármilliókat hoztak a nemzeti gazdaságnak. Voltak közöttük ismert emberek, kormányzók, elnöki pilóták, beleértve elnökünket, George W. Bush-t.”

Ami itt következett, azt többször is átírtuk:

„A szeptember 11-i katasztrófát követően vállalkozásom és származásom miatt egyik napról a másikra veszélyes bűnözővé váltam. Ezalatt a »9-11« gépel-

térítőit oktató pilótákat nem vonták felelősségre. Pedig a terroristákkal nem volt kapcsolatban senki kívülről.”

„Engem több mint két éve tartanak fogva egy koncentrációs táborban, az ügyvédem által küldött huszonötezer dolláros óvadék ellenére is. Én vagyok a világon az első pilóta – ezt a mondatot kihúztam, de ő beleírta megint –, tehát, az első pilóta, akit letartóztattak, fogva tartanak, megvádoltak és börtönbe zártak, megfosztottak a szabadságomtól és most a családomtól is, csak azért, mert elmulasztottam csatolni orvosi lapomhoz egy DWI-ről (ittas vezetésről) szóló 1984-es feljelentést.

Tessék megkapaszkodni: egy közönséges, és ma már húszéves, közigazgatási szabály megszegése miatt!”

Egy másik mondat, amit kihagytam:

„Ha én ezért rossz erkölcsű ember és bűnöző vagyok, akkor miért választott ez az ország olyan elnököt, akit – mint kiderült – ugyancsak elítéltek DWI (ittas vezetés) miatt?! Vagy ma már egy olyan központosított (diktatórikus) rendszerben élünk, ahol lábbal lehet tiporni az állampolgári jogokat?”

Ezen a ponton Eden minden alkalommal elmagyarázta, hogy miben állt Hitler emlékezetes 48. paragrafusa. A hatalommal való visszaélés! – kiabálta. „A hivatalos papírokból kiderül – folytatta –, hogy nem voltak számomra hozzáférhetőek a törvény idevágó cikkelyei. Megakadályozott a tájékozódásban a Bevándorlási Bíró, a hírhedt INS-FBI Puppet.”

„Így lettem gyilkosokkal és erőszaktevőkkel egy osztályba sorolva. Egy 1984-es DWI mulasztás miatt feleségem, egy 13. generációs amerikai asszony, száműzve van az országból, ahol született.”

Eden sírt, miközben megfogalmaztuk ezt a levelet. Éjjel a gyerekei nevét kiabálta. Teljesen kimerült, nemegyszer elaludt az asztalon.

„Isten mentse meg Amerikát!” – így fejeződik be az átirat. „Tisztelettel, Eden Nacer, Rolling Plains Detention Center.”

Óvatosak voltunk, lemásoltuk kétszer is. Az, amit ott Texasban adott fel, nyilván meg sem érkezett. A másik – sóhajt fel a Toronyőr – ma is itt van velem.

– És – kérdezem – a barátodból mi lett?

– Honnan tudnám! – feleli. Először úgy gondoltam, hogy amint kiengednek, bemegegyek egy napilaphoz és közzéteszem a levelet.

Azután másképp alakultak a dolgok. Ebből a kiszabadulásból, amit annyira vártam, semmi se lett.

* * *

Az ember mindig azt gondolja, hogy ilyesmi csak másokkal fordulhat elő. És ha ezek itt vannak bezárva, annak valami oka lehet. Eleinte napról napra vártam, hogy jön értem az ügyvéd. A második évben már csak számoltam a napokat. Hogy még hányat kell aludni, amíg kiszabadulok. Az, hogy más is történhetne velem, eszembe se jutott.

Aztán bejött a magyar konzul. Azt hittem, öltözhetek. Nem hittem a szememnek, amikor eléem tette a visszahonosítási papírokat. Mert hogy kiutasítanak az amerikaiak. Mondtam neki, hogy nem beszélek magyarul, megismételte angolul is. A tényeken ez sem változtatott.

Akkor már letelt a másfél éves büntetésem, de most be kellett bizonyítani, hogy magyar vagyok. Erről én nem is tudtam, de mindegy. A magyar állampolgárságot nem lehet elveszíteni, az amerikaiakat pedig semmisnek nyilváníthatja a Patriot Act. Erre az eljárásra ráment még hat hónapom.

Persze fellebbeztem. Amikor már a negyedik alkalommal vittek a bíróságra, ott volt a feleségem és az összes gyerek. Megmondták nekik, hogy kiutasítanak. Akkor láttam utoljára a családomat. Sírtunk. Két napra rá megjött a vízum. Vittek Dallasba, és onnan megint vissza, mert mégsem voltak rendben a papírok.

Azt akarták, hogy mondjak el mindent, amit a többiekről tudok. Mikor látták, hogy nem beszélek, megfenyegettek, hogy még sokáig itt maradhatok. Annyi baj legyen! Nekem itt a házam és itt a családom. Ti találtátok ki, hogy magyar vagyok!

Dallasban megint napokig váraoztunk. Jött megint a feleségem, elhozta a bőröndömet. Kétszer is megmotoztak, de az Eden levelét nem találták meg. Más iratot pedig nem hoztam magammal.

Két FBI-tisztviselő kísért ki a Kennedyre. Becsekkoltunk a frankfurti gépbe, jobbra-balra egy. Nem ültem repülőn ötven éve. Mindig is készültünk Magyarországra, látogatóba, de soha nem jött össze a pénz. Most meg az állam fizette ki a repülőjegyet. Így volt helyénvaló: ők hoztak ide, ők is vigyenek!

Nem voltam megbilincselve, fent a gépen levették rólam a bilincseket. Azt mondták, hogy végül is jó barátok vagyunk. Amikor megérkeztünk Frankfurtba, mind a ketten zsebre vágta a fülhallgatójukat. Jó barátok! Meg kellett volna mondanom nekik, hogy én tolvajokkal nem barátkozom.

A budapesti járatra már egyedül bordingoltam. Vettem egy öngyújtót és egy csomag cigarettát. Akkor, abban a pillanatban éreztem először szabadnak magam.

Megérkeztünk Ferihegyre. Furcsa érzés volt, egy A/4-es papírlap volt az összes iratom. Elfogadták, beléptem, és itt álltam. Most hová menjek? Nem volt címem, rosszul beszéltem magyarul, írni ugye pedig még annyira sem.

Azt hittem, várni fognak. Hogy letartóztatnak megint, ezúttal a magyarok. Elszoktam tőle, hogy nekem kell döntenem. Mert ezek itt csak jártak-keltek körülöttem, és rám se néztek. Velem már nem törődött senki sem.

VII.

Hazatérésem története

Nem így képzeltem el. Álmomban mindig velem volt a feleségem és a gyerekek. Soha nem felejttem el ezt a napot.

Senki nem volt rám kíváncsi. A címemre legfeljebb. Hogy most hová megyek. Felhívtam Shirleyt, a lányom, az Angéla vette fel. Mondtam neki, hogy megérkeztem. Hogy itt vagyok. Emlékszem, azt felelte, hogy náluk most hajnali három óra van. Kell egy cím – magyaráztam –, hogy kiengedjenek.

És akkor a lányom elkezdte keresni a Szentgáliakat. Onnan, Amerikából, az interneten. Felhívta őket, egyiket a másik után. De hát ezek magyarul beszéltek, ő meg ugye nem. Azt még csak megértették, hogy miről van szó, de hogy már ott lennék, a Ferihegyen...

Az anyám mindig azt mesélte, hogy apám rokonai dúsgazdag, befolyásos emberek. De hogy egyikük se tudjon angolul! Végül a lányom talált nekem szállodát, interneten. Beültem egy taxiba, mutattam a papírt, hogy a Béla király útra megyek. A sofőr nyilván látta, hogy külföldi vagyok, összevissza kanyargott. A végén az óra harmincötezer forintot mutatott.

Bementem a szállodába, nem volt csak egy kézi kofferem. Ez meg fenyegetődzött, és rohant utánam.

– Hívd ki a rendőrséget! A policájt! – mutattam neki. Mert én no money! Én nem fizetek.

Persze nem hívta ki. Váltottam pénzt, a portás, ha jól láttam, egy ezrest adott neki. Egész nap aludtam. Másnap vettem a portán buszjegyet, kidobott pénz volt ez is, senki se kérte tőlem a jegyet. Mondtam a sofőrnek, hogy „Moszkva tér”, elmagyarázta.

Elmentem a Logodi utcába, a házhoz, ahol ötven éve éltem. Megtaláltam, nem sokat változott. A golyók lyukai még most is ott voltak a falon. Itt rohangáltam, föl-le, a Körmöci lépcsőn. Jöttek vissza az emlékeim.

Hogy szép emlékek lettek volna, azt nem mondhatom. Mégis elszorult tőlük a szívem. Este kerültem vissza a szállodába. Mondták, hogy már hívott a lányom. Sikerült beszélnem vele.

Angéla talált valami misszionáriusokat, akik eljöttek értem. Átvittek egy olcsóbb szállodába, sopánkodtak, hogy csak egy ilyen drágát találtunk az interneten. Ők szereztek ezt a lakást is. Itt nem kértek tőlem kauciót. Mehettem a rendőrségre, volt már hivatalos címem.

Emlékszem, nagyon sok papírt kellett kitöltenem. Hiába mondtam, hogy beszélni még csak tudok, de írni nem. Olyan kérdések voltak, hogy például hány hozzátartozó, és hogy hány gyerek.

– Kilenc! – feleltem, mert én mindig, máig is bevallom szegény kis Toniát, aki a lángok martaléka lett.

– Túl sok! – legyintettek, és nem írták be a gyerekeket.

A szerződésben az állt, hogy a lakás bútorozott. Hát volt benne egy ágy meg egy asztal. Különben üres. Azzal kezdtem, hogy kifestettem a konyhát.

A papírjaim is rendbe jöttek három hónap alatt. Volt már személyi számom, tb-lapom, APEH-em. A biztosítónak havi hatezret fizettem, annak, aki most települ haza, a betegellátás nem ingyenes.

Közben megérkezett a feleségem. Autón mentünk ki elé, Ferihegyre. A szálloda tulajdonosa vitt ki. Egy ember, aki valamiért megszeretett.

– Hogy vagy? – kérdezte Shirley.

– Jól.

– Nem nehéz?

– Nem.

Fölmentünk a lakásba. Addigra már kaptam innen-onnan bútorokat. Megjavítottam, belakkoztam őket, lent a pincében rendeztem be a műhelyemet.

– Mi lesz velünk? – kérdezte ez itt.

– Mi lenne? Semmi – feleltem. A Jóisten meg fog tartani.

Bekapcsoltuk a tévét. Részletre vettem, tízezer forintos havi részletekben fizetem.

* * *

- Nem bánta meg? – kérdeztem Shirleyt.
- Mit? – mosolygott rám ártatlanul a kanárisárga asszony.
- Hát, hogy is mondjam, hogy követte a férjét.
- Miért bántam volna meg? Megfogadtuk, hogy jóban-rosszban, nem igaz? Visszaülünk a képernyő elé.
- Tudtam már magyarul – mondja Béla. Itt voltunk mind a ketten. Ideje volt felkeresni a rokonokat.

Lássuk: Szentgáli Kati Berlinben él. Most éppen hazalátogatott. Csomagolás közben érte Angéla hívása. Béla? – kérdezte. Ez valami tévedés. Tudtommal nincs a családban Béla nevű rokon. Hívjon fel később! – mondta. Utánanézek. Aztán: – Ne haragudjon, nem találtam. Volt egy Béla, de az már nem él. Meghalt még az első világháborúban.

Angéla elsírta magát:

- De hát – zokogta –, az apám!
- Sajnálom – mondták neki. A mi családunkban Geyza, Géza, Gábor, Gáspár, soroljam? Csupa G betűs férfi van.

A telefonkönyvben volt egy másik Szentgáli Kati, de ez Ausztráliába ment. Ő lett volna az egyetlen, aki angolul is tud.

- Nézd – mondta nekem a berlini Kati apja –, minket már máskor is felkerestek ilyen Szentgáliak. Azt állították, hogy a családnak van egy másik, kuruc ága. Mi, akik Lipóttól kaptunk nemességet, szerintük labancok vagyunk.

Gábor már súlyos beteg volt, amikor meglátogattam:

- Az a Béla, akiről a lányom beszélt – mondta –, nagybátyánk. Három fia volt, de már egyik sem él. Az első egy szegényházban halt meg, Bonyhádon, ha jól tudom. A második a von Szentgáli Mihály.

- És a harmadik? – kérdeztem.

- A harmadik az András! – lökte oda kelletlenül. Ez is úgy pusztult el, mint az apja. Csak ez már a második világháborúban.

- Ne is kérdezz tovább – mondta a nagybeteg. Én senki másról nem tudok.

Elbúcsúztunk.

- Az apám! – kiáltotta a Toronyőr. Szentgáli András! Itt áll a neve a papírjaimon! Így néztek ki ezek a dúsgazdag, befolyásos rokonok. Mindegy, én meg, ha már belevágtam, úgy döntöttem, folytatom. Von Szentgáli Mihálynak még élt az özvegye a trópuson. Magdaléna néni rosszul hallott, sokáig nem értette, hogy mit akarok.

- Könyvet ír? – kiabálta. – Minek? Ki olvas ma már könyveket?! Ja, az András! – kapott észbe egy idő után. A férjem öccse, igen. A Logodi utcában, velünk egy házban lakott.

A helyszínekre még az embereknél is jobban emlékszik, aki kiszakadt. Ez a kilencvenéves öregasszony pedig már több mint hatvan éve élt a trópuson.

- Mit akar tudni róla? – jajdult fel a vonal végén a hang. Nem volt ő olyan jaj de érdekes!

Mi már negyvenháromban kivándoroltunk. Ez meg akkor kezdett politizálni. Nem mellettünk, a másik oldalon. Kivégezték – mondta Magdaléna néni, akinek a Dunába lótték az édesapját a nyilasok.

– Többet nem tudok.

Mi mást tehettem, megköszöntem.

– Nem tud magyarul! – mondták Béláról a rokonok. Nem értették, hogy még mindig töri a magyart. Pedig Béla végül is egészen jól beszélt. Csak hát kevés szóval. Szükszavúan.

Ennyit tudtam meg a Szentgáli családtól. Ezekre itt az én emberem nem számíthatott. Béla azonban nem hagyta annyiban. Gábornak – mondom – elment még a temetésére is. Megtalálta a családfát, felfedezte, hogy Kassa környékén, falun is élnek rokonok.

– Apám házában! – magyarázta, de erről a házról Kassán senki se tudott.

* * *

Már nem jártam hozzá, befejeztük a munkát, amikor felhívott:

– Légy türelemmel! – kértem, és ő azt felelte:

– Nem azért hívlak.

Kórházban volt, a Ceglédi úton. Infarktussal, amit ő úgy hívott: szívattak.

– Ne ide gyere – mondta –, holnap már otthon vagyok.

A Tömő utca sivárabb és sötétebb, mióta elmúlt a nyár. Béla az ajtóban vár.

– Menj be – mondja. – Ülj le. Én még valahová elszaladok.

Elmúlik egy negyedóra.

– Beletörött egy kulcs a zárba! – mondja, amikor visszatér.

– Kinyitottad?

– Gemkapoccsal! – feleli.

Ezt még a börtönben tanulta.

– Szóval – csóválom a fejem –, így kezeled az infarktusodat?

– Így.

– És Shirley?

– Mindjárt jön. Magyarórája van.

Ez kellett hozzá, hogy észbe kapjon. Ez a szívattak. Ülünk a képernyő előtt.

– Semmiség! – vonogatja a vállát.

Kijöttek érte a mentők három perc alatt. Az asszonyt egy szomszéd vitte utána, segített, mert Shirley elfelejtette a Ceglédi utat.

– Mindennap behozták – mondja. Még főztek is rá a szomszédasszonyok. Bezzeg Amerikában...

– Amerikában?

– A legnagyobb különbség – jegyzi meg –, hogy egy fillérbe, érted, egyetlen fillérembe se került a dolog.

– Jó nápot! – köszön be Shirley. Megölelik egymást. A magyarórának vége van.

– Látod – sóhajtja Szentgáli Béla –, így élünk mi itt. Rosszat akart, és nagy jót tett velünk Amerika. Isten jóra fordította a sorsomat.

– Pedig – szólok közbe én – a magyarokról mennyi rosszat mondanak!

És a Gondnok azt feleli:
– Annak a fele sem igaz. Jött ez a változás, ezek meg mindent elhittek, szegények. Még a reklámot is.
– És a szabadság? – kérdezem.
– A szabadság! – legyint. Amikor elmentem innen, gyárak voltak. Meg lettek művelve a földek. Nem aludtak a bokrokban hajléktalanok.
Sétálunk – meséli – a Várban. Érted te ezt? Nem nézhet le a bástyáról az ember. Mindenütt csak a pénz. Még a templomba se mehetek be, ha imádkozni akarok.
– Hol jártatok? – kérdezem.
– Nem sok helyre mentünk el eddig. Csak itt, Pesten.
Nem tudják kifizetni a vonatot.
– Van, ahová ellátogatnál?
– Felsőmocsoládra! A temetőbe. Az Ilonka nénihez és a Ringler Pista bácsihoz.
– Holnap Óbudára megyünk – szólal meg az asszony. A Társaskörbe. Tudja – a férje vállára teszi a kezét –, mi ketten most vagyunk először happy. Boldogok.
A Toronyór karján megremeg a tetoválás. A blue bird of happiness. A boldogság kék madara.
– Na, menjünk! – áll fel. Meghívlak. Vasárnap van, ebédelni megyünk. A pincébe, a Szigony utca sarkán, ahol a gebines már kiírta az étlapot.
Süt a nap, sétálunk végig az utcán. Eltűnik mögöttünk Amerika. A látóhatáron csak a Tömő utca három tömpe tornya marad.